

**БНХАУ-ААС ХИЛИЙН ЧАНАДАД ХУДАЛДАА, ЭДИЙН ЗАСГИЙН
ХАМТЫН АЖИЛЛАГААНЫ БҮСБАЙГУУЛЖ БҮЙ ӨНӨӨГИЙН
НӨХЦӨЛБАЙДАЛ, СУДАЛГААНЫ АЧ ХОЛБОГДОЛ***Сүхбаатарын Оргил**/敖日格乐/**БНХАУ-ын Улс төр, хуулийн их сургуулийн
Олон улсын эрх зүйн сургуулийн докторант*

Хятадулс 2001 оноос Дэлхийн худалдааны байгууллагад элссэнээр гадаад худалдааны хурдацтай хөгжлийн эрин үед шилжиж, “хөрөнгө оруулалт татах” бодлогоос “хөрөнгө оруулалт татах” болон “хөрөнгө оруулах” бодлого руу шилжиж, гадаадад хөрөнгө оруулагч их гүрэн болж хувирсан.

Энэ нь Хятад улсад худалдааны илүүдлийг саармагжуулах, эдийн засгийн халалтыг багасгах, өсөн нэмэгдэж буй худалдааны болон хөрөнгийн урвуу хамаарал, их хэмжээний валютын нөөцийг зөв зарцуулах арга замыг тодорхойлох шинэ сорилт тулгарсантай холбоотой.

2000 онд БНХАУ-ын Засгийн газраас албан ёсоор гадаадад “хөрөнгө оруулах” бодлогыг төрийн стратегийн төвшинд хэрэгжүүлж эхэлсэн бөгөөд голлох арга нь хилийн чанадад худалдаа, эдийн засгийн чөлөөт бүс байгуулах явдал байв. Улмаар 2006 онд албан ёсоор анхны худалдаа, эдийн засгийн чөлөөт бүсийг байгуулжээ.

Хилийн чанад дахь худалдаа, эдийн засгийн хамтын

ажиллагааны бүс гэдэг нь Хятадын төрийн хяналт дор дотоодын аж ахуй нэгжүүд гадаадад барилга угсралт, дэд бүтцийн бүтээн байгуулалтад оролцож, үйлдвэрлэлийн сүлжээ бий болгох, харьцангуй нөлөө ихтэй аж үйлдвэрийн бүс, шинжлэх ухааны үйлдвэрлэлийн парк зэрэг олон төрлийн худалдаа, эдийн засгийн хамтын ажиллагааны бүс байгуулах ойлголт болно.

Худалдаа, эдийн засгийн хамтын ажиллагааны бүс нь нэг төрлийн эдийн засгийн хамтын ажиллагааны тогтолцоо бөгөөд Хятадын аж ахуй нэгжүүд бусад улсын засгийн газартай хамтын ажиллагааны гэрээ байгуулж, тус гэрээнд хамаарах газар нутаг, хамрах хүрээг тодорхойлж, харилцан хөрөнгө оруулах замаар худалдаа үйлчилгээ эрхэлнэ. Хятадын аж ахуй нэгж худалдаа, эдийн засгийн хамтын ажиллагааны бүсэд гол субъект нь байхаар тооцож, худалдааны үйл ажиллагааг үндэслэн харилцан ашигтай хамтын ажиллагааг хөгжүүлнэ.

Эдийн засгийн хамтын ажиллагааны бүсийг байгуулах нөхцөл бүрдвэл Хятадын маш олон аж ахуй нэгжүүд хүлээн авагч улсад ирж барилга байгууламж, үйлдвэрлэлийн хөрөнгө оруулалт хийх ба тухайн

улсын татварын орлого, ажлын байр, гадаад валютын урсгалыг нэмэгдүүлдэг. Ингэснээр хүлээн авагч улсын техник технологийн төвшин дээшилж, эдийн засгийн хамтын ажиллагаа хөгждөг.

Хятадын өнөөгийн гадаад улстай байгуулж буй худалдаа, эдийн засгийн бүсийн хамтын ажиллагааг дөрвөн төрөлд хувааж болно. Үүнд:

Нэгдүгээрт - Мэргэжлийн үйл ажиллагаа эрхлэх хамтын ажиллагааны бүс. Тухайлбал, Пакистан улс дахь Haier группын “Ruba” эдийн засгийн бүс.

Хоёрдугаарт - Хүлээн авагч улсын нөөц баялагт тулгуурлан хөнгөн, хүнд үйлдвэр барих хамтын ажиллагааны бүс. Жишээ нь: ОХУ-ын Томск хотын модны аж үйлдвэр, худалдааны хамтын ажиллагааны бүс.

Гуравдугаарт - Хятадын уламжлалт үйлдвэрлэлийн олон талт эдийн засгийн хамтын ажиллагааны бүс. Тухайлбал, Мауритус улс дахь “Tian Li” эдийн засаг, худалдааны хамтын ажиллагааны бүс.

Дөрөвдүгээрт - Хятадын гадаад хөрөнгө оруулалт, үйлдвэрлэлийн бүтцийг чиглэл болгосон техник, менежментийн чиглэлийн хөрөнгө оруулалт хийх худалдаа, эдийн засгийн хамтын ажиллагааны бүс. Тухайлбал, БНСУ-Хятадын олон

улсын үйлдвэрлэлийн хүрээлэнг дурдаж болно.

БНХАУ-ын Худалдааны яамнаас 2006 оны 6 сар, 2007 оны 7 сард хоёр удаа хамтын ажиллагааны бүсийн тендер зохион байгуулж, хилийн чанадад хөрөнгө оруулалт хийж, худалдаа эдийн засгийн хамтын ажиллагааны бүс байгуулах

19 төсөл шалгаруулж, 15 улс оронд хэрэгжүүлэхээр болсон.

Улмаар 2006 оны 11 сард нэмж 8 улсад эдийн засгийн хамтын ажиллагааны бүс байгуулах шийдвэр гаргаж, ажил хэрэг болгосон байна.

Өнөөгийн байдлаар 3 дахь удаагийн гадаад худалдаа хамтын ажиллагааны бүсийн

тендерийн сонгон шалгаруулалт явуулахаар судлаж, тендерийн хугацааг тогтоохоор ажиллаж байна.

Хятадаас гадаад улс орнуудад байгуулсан 19 худалдаа, эдийн засгийн хамтын ажиллагааны бүсийн товч танилцуулгыг Хүснэгт №1-д үзүүлэв.

Хүснэгт №1

№	Газрын нэр	Хүлээн авагч улс	Хятадаас хөрөнгө оруулсан ААН	Гол эрхлэх хүрээ, зорилго
1	Haier-Ruba эдийн засгийн бүс	Пакистан	Haier корпораци /ШаньДун/	Гэр ахуйн цахилгаан хэрэгсэл, дагалдах үйлдвэр, түүхий эд, бэлэнбүтээгдэхүүний тээвэр
2	“Kang Ji” худалдаа, эдийн засгийн хамтын ажиллагааны бүс	ОХУ Уссурийск	Kang Ji групп, Ji Xin групп	Хятадын гутлын үйлдвэрлэлийг дэлхийн Брэнд болгох, бүс нутгийн үйлдвэрлэлийн бааз болох
3	“Tianli” эдийн засаг, худалдааны хамтын ажиллагааны бүс	Мауритиус улсын нийслэл Порт Луис хот	“Tianli”аж үйлдвэрийн групп	Африкийн бүс нутгуудад Хятадын аж ахуйн нэгжүүдийн удирдлагын төвийг байгуулах, санхүүгийн төлбөр тооцоо, техникийн дэмжлэг үзүүлэх, дахин экспортлох, түүхий эдийн худалдаа явуулах
4	Замби, Хятадын худалдаа, эдийн засгийн хамтын ажиллагааны бүс	Замби Copperbelt муж	Хятадын өнгөт метал, уул уурхайн групп	Зэс, кобальт олборлох, Зэс, кобальт хайлуулах, өнгөт металлуул уурхай, металлургийн үйл ажиллагаа явуулах
5	“Luo Yong”, худалдаа, эдийн засгийн хамтын ажиллагаа бүс	Тайланд улсБора хот	“Hua Li”групп	БНХАУ-ын Авто эд анги, машин механизм, барилгын материал, гэр ахуйн цахилгаан бараа үйлдвэрлэлийн салбарын шилдэг үйлдэрлэгч
6	“Taihu”Олон улсын эдийн засгийн хамтын ажиллагааны бүс	Камбож улс Sihanoukville хот	“Hong Du”групп	Хөнгөн аж үйлдвэр, нэхмэл болон хувцасны бизнес аж үйлдвэрийн шинэ хот
7	Guandong худалдаа, эдийн засгийн хамтын ажиллагааны бүс	Нигери улс	“Xinguang”олон улсын групп	Xinguang тавилга, керамик барилгын материал, тоног төхөөрөмж, эмийн үйлдвэрлэл
8	ОХУ-ын Балтийн тэнгисийн худалдаа, эдийн засгийн хамтын ажиллагааны бүс	ОХУ, Санкт-Петербург хот	Шаньхай гадаад хөрөнгө оруулалтын компани	Үл хөдлөх хөрөнгийн худалдаа, зочид буудал, оффис, зоогийн газар, соёл, амралтын болон бусад байгууламжийн худалдаа

ТӨР, ЗАХИРГААНЫ ЭРХ ЗҮЙН ОНОЛ, ПРАКТИКИЙН АСУУДАЛ

9	Хятад - Нигер худалдаа, эдийн засгийн хамтын ажиллагааны бүс	Нигери улсын Лагос хот	Хойд азийнолон улсын хөрөнгө оруулалтын Хятад, Туркийн хамтарсанкомпани	Африкийн бүс нутагт хамгийн орчин үеийн бүтээн байгуулалтыг бий болгох, үйлдвэрлэл, борлуулалт, импорт экспортын худалдаа, амралт, аялал жуулчлалыг цогцоор хөгжүүлэх
10	Томск модны үйлдвэр худалдааны хамтын ажиллагааны бүс	ОХУ Томск хот	“Yantai”баруун хойд ойн үйлдвэрлэлийн компани	Модон бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл, экспорт
11	Этиоп - Дорнын аж үйлдвэрийн парк	Этиоп улс	“Jiangsu Yonggang” групп	Металлурги, барилгын материал, тоног төхөөрөмж
12	Хятадын “Longjiang” худалдаа, эдийн засгийн хамтын ажиллагааны бүс	Вьетнам улс	“Hailiang” групп	Нэхмэлийн хөнгөн аж үйлдвэр, машин, электроникийн, барилгын материал, химийн бодис болон бусад өрсөлдөх чадвартай салбар
13	Мексик - Хятадын худалдаа эдийн засгийн хамтын ажиллагааны (Ningbo) Jiliaж үйлдвэрийн бүс	Мексик улс Aguascalientes муж	“Jili Holding” групп	Аж үйлдвэр, худалдааны цогц хамтын ажиллагааны бүс
14	Венесуэлийн шинжлэх ухаан, технологи, аж үйлдвэрийнпарк	Венесуэл улс	“Langchao” групп	Электрон хэрэгсэл, гэр ахуйн бараа, хөдөө аж ахуйн тоног төхөөрөмжийн үйлдвэрлэл
15	БНСУ -Хятадын Олон улсын аж үйлдвэрийн парк	БНСУ Muan Jeolla аймаг	“Dongtai Huaan” хамтарсан хувьцаат групп	Шинжлэх ухаан, технологи, соёл, аялал жуулчлал зэрэг олон талын онцлогтой өндөр технологийн парк
16	Египетийн Суэц худалдаа, эдийн засгийн хамтын ажиллагааны бүс	Египетулс Суэц	“TianjingTaida”хөрөнгө оруулалтын холдинг компани	Нэхмэл сүлжмэл хувцас, газрын тосны тоног төхөөрөмжийн голлох бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл, машины сэлбэг, цахилгаан тоног төхөөрөмж, хүчдэл багатай цахилгаан хэрэгслийн үйлдвэрлэл
17	“Guangxi”Хятад – Индонезийн худалдаа эдийн засгийн хамтын ажиллагааны бүс	Индонези	“Guangxi” фермийн аж үйлдвэрлэлийн групп	Түүхий эд материал, химийн бодис, барилгын материал, эмийн сангийн болон бусад салбарын аж үйлдвэрлэл
18	“Jiangling”АлжирХят адынхудалдаа, эдийн засгийн хамтын ажиллагааныбүс	Алжир улс	“Zhongding Jiangling” автомашины групп	Машин,барилгынматериалболон бусад холбогдох 100 аж ахуйн нэгжийг төлөвлөгөөны үндсэн оролцуулах
19	Вьетнам, Хятад (Shenzhen) худалдаа, эдийн засгийн хамтын ажиллагааныбүс	Вьетнам улс	Хятадын агаар тээврийн корпораци, ШэньЖэн Олон улсын компани	Цахим мэдээлэл, хувцас үйлдвэрлэл

(Эх сурвалж: Хятадын Худалдааны газрын вэб сайт)

Хятад улсын эдийн засаг, хамтын ажиллагааны бүс байгуулах үе шат:

1. **Нээлттэй тендер хэрэгжүүлэх байгууллага, тендерийг сонгох үе шат:** Эхлээд Худалдааны яам тендерийн үндсэн бодлогыг баталж, нээлттэй тендер явуулах арга болон хэрэгжүүлэх төрийн байгууллагыг сонгож, тендерийн бичиг баримтыг хүргүүлж, оролцох сонирхолтой аж ахуйн нэгжүүдэд мэдээлэдэг.

2. **Аж ахуйн нэгжүүдээс тендерийн санал авах үе шат:** Худалдааны яамны шаардлагын дагуу бүх муж, хотын засгийн газрын холбогдох байгууллагууд томоохон аж ахуйн нэгж корпорациудаас ирүүлсэн хилийн чанадад худалдаа эдийн засгийн хамтын ажиллагааны бүс байгуулах саналыг хүлээн авна.

3. **Шалгаруулсан аж ахуйн нэгжийг нийтэд мэдээлэх үе шат:** Худалдааны яамнаас гадаад эдийн засаг хамтын ажиллаганы бүсийн нэрсийг нарийвчлан үзэж, шалгасны үндсэн дээр баталдаг бөгөөд хамгийн гол нь төслийн чанар, тендер оролцогчийн хөрөнгө оруулалт хийх чадвар, удирдлагын

чадвар, гадаад худалдаа, эдийн засгийн хамтын ажиллагааны орчинзэргийг нарийвчлан хянаж үздэг.

4. **Аж ахуй нэгжийн бүтээн байгуулалтын үе шат:** Худалдааны яамны шалгуурыг давж, батлагдсан аж ахуйн нэгжийг Засгийн газраас дэмждэг. Аж ахуй нэгжийн удирдлага хүлээн авагч улсын засгийн газартай худалдаа, эдийн засгийн хамтын ажиллагааны бүс байгуулах хэлэлцээр байгуулж, бүтээн байгуулалтын төлөвлөгөөний дагуу зах зээлийн зарчмаар дотоодын аж ахуйн нэгжүүдтэй хамтран хэрэгжүүлдэг.

5. **Засгийн газрын үнэлгээний үе шат:** Гадаад худалдаа, эдийн засгийн хамтын ажиллагааны бүсийг байгуулах, хөгжүүлэхэд Худалдааны яамнаас бүтээн босгох хугацаа тогтоон өгч, шаардлагатай хяналт шалгалт явуулах зэрэг үе шатаас бүрддэг.

Гадаад худалдаа, эдийн засгийн хамтын ажиллагааны бүс байгуулах явцад БНХАУ-ын засгийн газраас буцалтгүй мөнгөн тусламж үзүүлж, төрийн бодлогоор дэмждэг. Санхүүжүүлэх хэлбэрийн

хувьд Худалдааны яамны төлөвлөгөөний дагуу хамтын ажиллагааны бүс тус бүрт 200-300 сая юанийн санхүүжилт өгдөг. Дунд, урт хугацааны зээлийн хувьд ихэнхдээ 2 тэрбум юань байдаг. БНХАУ-ын Худалдааны яам санхүү, даатгал, хилээр нэвтрэх, татвар хураах зэрэг үйл ажиллагааны гадаадад хөрөнгө оруулалтын цогц бодлого хэрэгжүүлдэг. Мэдээллийн үйлчилгээний тал дээр улсаас өөр улс орон, бүс нутгийн хөрөнгө оруулалтын орчин бусад холбогдох мэдээлэл, тайлан гаргаж, бүхий л аж ахуй нэгж, байгууллага, нийгмийн ажилтнуудад үнэгүй түгээдэг.

Төрийн баталгааны тухайд худалдаа, эдийн засгийн хамтын ажиллагааны бүс байгуулах асуудал нь Засгийн газар хоорондын дээд төвшний эдийн засгийн хамтын ажиллагааны шинжтэй бөгөөд Засгийн газрын хүчтэй дэмжлэг дор БНХАУ-ын аж ахуй нэгж гадаадад хөрөнгө оруулалт хийж байгаа нь улс төрийн хамгаалалт төдийгүй, эрсдэл бий болохоос урьдчилан сэргийлэх нөхцөл бүрдүүлдэг ач холбогдолтой хэмээн хятадын тал үздэг.

